

VETENSKAP FÖR PROFESSION

Rapport nr 1

Forskning vid Högskolan i Borås
Om förhållningssätt, innehåll, profil och metod

AV PROFESSORER VID HÖGSKOLAN I BORÅS

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

VETENSKAP FÖR PROFESSION

INNEHÅLL | *Rapport nr 1, 2007*

- 5 Förord
  - 7 Inledning – Vetenskap för profession
  - 9 Forskningsmiljö, profilering och den fria forskningen
  - 11 Kunskap – metod- och produktutveckling för hållbarhet och effektiv kommunikation
  - 14 Integrerad design – kritisk analys och kreativ design
  - 20 Forskningsideologi och forskningsstrategi – avslutning och fortsättning
- Referenser

Av

Björn Brorström

Olov Forsgren

Lars Hallnäs

Lars Höglund

Kaj Lindcrantz

Maria Nyström

Susanne Ordell Björkdahl

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

FÖRELIGGANDE RAPPORT ÄR nummer ett i rapportserien *Vetenskap för profession*. Syftet med rapportserien är dels att redovisa resultat från pågående och avslutade forskningsprojekt vid Högskolan, dels att publicera inlägg i en pågående diskussion kring forskningens inriktning och tillämpade metoder inom ramen verksamhetsidén *Vetenskap för profession*. Planen är en årlig utgivning på fyra till sex rapporter. Redaktör för serien är prorektor BJÖRN BRORSTRÖM, biträdande redaktör Forsknings- och utbildningsnämndens ordförande KIM BOLTON och teknisk redaktör forskningssamordnare STINA SUNDLING WINGFORS. En redaktionskommitté är under bildande vars uppgift är att svara för bedömning av bidrag till tidskriften och således för säkring av kvaliteten. Redaktionskommitténs ledamöter kommer att vara lärare och forskare vid Högskolan i Borås, kollegor vid andra lärosäten och företrädare för professioner. I särskilda fall kan externa experter ombedjas inkomma med synpunkter.

Grafisk form

MATS PALMQUIST

Tryck

LIVRÉNA, KUNGÄLV

ISSN 1654-6520

ISBN 978-91-85659-07-4

Förord

LENA NORDHOLM | rektor Högskolan i Borås

VID HÖGSKOLAN I BORÅS bedrivs en omfattande forskningsverksamhet vid våra sex institutioner. En utveckling sker av verksamheten och forskningsmiljön förstärks successivt. En forskningsanknytning sker av den grundutbildning som bedrivs vid Högskolan. Bredden måste förenas med djup. Universitet och högskolor förväntas profilera forskningsverksamheten för att därigenom öka konkurrenskraften. En profilering ligger också till grund för en utvecklad samverkan mellan olika lärosäten som innebär en förstärkning av forskningsmiljöerna. För Högskolan i Borås innebär detta ett behov att förena en bred forskningsverksamhet och utrymme för den enskilda forskaren av att utvinna kunskaper inom sitt område med en satsning på särskilda områden.

I denna första rapport i serien *Vetenskap för profession* förs resonemang kring förhållningssätt till vetenskaplig verksamhet vid ett professionslärosäte och under de förutsättningar som råder. I rapporten redovisas också översiktligt inom vilka områden som forskare inom Högskolan är verksamma och vilka profilmrådena är idag. Ett viktigt påpekande är att den föränderlighet som gäller innebär att nya forskningsfrågor ständigt formuleras, nya forskningsområden identifieras och utvecklas och nya profiler för forskningen framträder. Det är en process som i hög grad är styrd av den enskilde forskarens nyfikenhet och skicklighet och som uppmuntras av en stark och tillåtande forskningsmiljö.

Rapporten är framtagen av en idé och arbetsgrupp bestående av prorektor Björn Brorström (sammanställande), professor Olov Forsgren, professor Lars Hallnäs, professor Lars Höglund, professor Kaj Lindecrantz, professor Maria Nyström, universitetslektor Susanne Ordell Björkdahl och forskningssamordnare Stina Sundling Wingfors. Rapporten är behandlad i professorskollegiet vid Högskolan i Borås.

Vetenskap för profession

DET ÄR AV STOR BETYDELSE för visionen om ett framväxande professionsuniversitetet att fortsätta det arbete som påbörjades i universitetsansökan med att formulera de grundläggande idéer som skall leda mot ett framgångsrikt förverkligande. I denna anda har ett antal professorer från våra sex institutioner enats om att föra fram idéer om ett vetenskapligt förhållningssätt som kan tjäna som stöd i utveckling av såväl utbildning som forskningsansökningar och projekt. Naturligtvis är detta ett förslag med många brister men som förhoppningsvis också har förtjänster. Vi tror att det kan vara av värde att ha ett samlande namn för det förhållningssätt som vi vill vidareutveckla och arbetsnamnet är Integrerad design. Vi vill poängtera att detta är idéer som i sig själva vuxit fram i en kritisk och konstruktiv dialog där alla är välkomna att delta i den fortsatta dialogen.

VETENSKAP FÖR PROFESSION är Högskolan i Borås devis. Formuleringen är en markering av betydelsen av närhet mellan akademien och praktiken. Devisen är ett sätt att uttrycka det speciella med Högskolan i Borås grundat i övertygelsen om vikten av att forskning och utbildning bedrivs i samspel med näringsliv, kulturliv och offentlig verksamhet. Högskolan i Borås är ett professionslärosäte; samhällsnytta och relevans ur ett praktikerperspektiv är ledstjärnor för utbildning och forskning.

Forskning bedrivs vid högskolan inriktad mot särskilda professionsområden och i samarbete med professioner. En successiv utveckling och förstärkning av forskningsverksamheten sker. Det finns idag ett stort antal pågående projekt vid högskolan. Forskningsverksamheten spänner över ett brett fält och den bedrivs med olika utgångspunkter, ansatser och metoder. Forskningen bedrivs på vetenskaplig grund med problematisering och ett kritiskt förhållningssätt till studerade företeelser som naturliga egenskaper. Framkomna och publicerade forskningsresultat är utvecklade och prövade med vetenskapliga metoder. Forskningen utmärks av sedvanlig och nödvändig precision i begreppsanvändning och med tydlig teoretisk hemvist.

Detta förhållningssätt förenas med fokus på professionsområden och olika yrkespraktikers verksamheter och problem. Kopplingen till praktiken handlar om att ta tillvara de kunskaper och erfarenheter som utvecklas och finns i olika samhällorganisationer och aktivt integrera dessa i utbildning och forskning. Ambitionen och sporren är att kunna tillfredsställa såväl berättigade akademiska krav som praktisk relevans. Förmågan att hantera och balansera delvis konkurrerande värden prövas i forskningsprocessen.

Vår forskning måste legitimera sig i två riktningar: å ena sidan måste forskningen vid lärosätet legitimera sig inom det nationella och internationella vetenskapssamhället, å andra sidan måste forskningen genom sin relevans uppnå legitimitet inom professionsområdena. Detta handlar om att bedriva forskning på grundval av vetenskaplig integritet samtidigt som en kontinuerlig dialog förs med representanter för det praktiska professionsutövandet. I denna dialog har forskarna och praktikerna olika roller att spela. Ett fungerande samarbete kräver en ömsesidig respekt för olika kompetenser.

För ett professionslärosäte är det naturligt att anlägga ett flervetenskapligt perspektiv på den bedrivna verksamheten. Praktikens problem är mångfacetterade och inte relaterade till ett traditionellt akademiskt ämne. En utmärkande egenskap för ett professionslärosäte är därför samarbete inom högskolan över traditionella ämnesgränser. Genom nya kombinationer och perspektivskiften kan också oanade insikter nås och annorlunda resultat komma fram. Samverkan är ett nyckelbegrepp. Utveckling av forskningsverksamheten befrämjas av samverkan över gränser.

Honnörsord för oss är således samverkan, samhällsrelevans och integritet. Samverkan ska ske över traditionella ämnes- och institutionsgränser, med aktörer i vår omgivning och utbildning och forskning ska bedrivas som ansluter till praktikens strategiska problem och vardagsproblem. Vi arbetar vidare vid Högskolan i Borås med att utveckla vår verksamhetsidé Vetenskap för profession, vi fördjupar samverkan, utvecklar och etablerar kontakter med externa partners och vi uppmuntrar projekt med en flervetenskaplig ansats och med professionsområden i fokus.

Vi kan tydligt se en spegelbild av ovan beskrivna ambitioner i forskningsfondernas krav för att finansiera forskningsprojekt. Under senare år har en utveckling skett mot allt mer tvingande krav på samverkan mellan forskning och det omgivande samhället för att erhålla anslag. Här kan vi se en hel skala från till synes naiva krav på kortsiktig mätbar tillväxt i företagen till mer långsiktiga relevanskrav. Enligt vår erfarenhet ställer även traditionellt grundforskningsstödjande fonder allt högre krav på praktisk

relevans. Som kandidat till att bli ett professionsuniversitet behöver vi förhålla oss till denna utveckling. Här ser vi en stor fara i att oreflekterat acceptera ytliga krav på forskningssamverkan. Vi behöver diskutera ett eget förhållningssätt som kan ge oss stöd i såväl utveckling av forskning som utbildning. Denna rapport är ett bidrag i en sådan diskussion.

Mot den ovan redovisade bakgrunden behandlas fortsättningsvis i denna rapport, förhållningssätt och utmärkande egenskaper för forskningen vid Högskolan i Borås. En översiktlig kategorisering och beskrivning av forskningens innehåll redovisas och en metod för kunskapsutveckling – Integrerad design – presenteras.

Forskningsmiljö, profilering och den fria forskningen

Forskningen vid Högskolan i Borås håller en god kvalitet. Mycket har hänt under det senaste decenniet och forskare och forskargrupper är etablerade i vetenskapssamhället och viktiga partners till aktörer i vår omvärld. En fortsatt profilering av forskningsverksamheten vid Högskolan i Borås är betydelsefull. För att kunna vara konkurrenskraftiga måste en fortsatt satsning ske på områden där vi har särskilda fördelar. Successivt växer särskilda områden fram och en viktig strategi är att tillse att en satsning sker på dessa områden. Högskolan ska förknippas med en viss inriktning, kompetens och kunskap inom ramen för vetenskap för profession. En tydlig profil och starka områden i ett nationellt och även internationellt perspektiv befrämjar forskningen och utbildningen vid hela högskolan.

Samtidigt som en profilering äger rum måste forskningsmiljön vid högskolan i sin helhet värnas och kontinuerligt förstärkas. En stark forskningsmiljö utmärks av att öppenhet råder, att många deltar, att olika kompetenser och kunskaper finns representerade och att olika synsätt på vetenskaplig verksamhet är företrädade. En metodologisk mångfald gör det möjligt att formulerade problem kan beforskas och belysas på flera sätt. För ett professionslärosäte gäller att erfarenhetsbaserad kunskap och praktikens perspektiv på formulerade frågeställningar i forskningsprocessen också är en del av forskningsmiljön.

Verksamheten vid institutionerna vid Högskolan i Borås är av sådan omfattning att starka forskningsgrupper finns eller kan etableras inom institutionerna. Vikten av flervetenskap innebär att möten över gränserna behöver ske och att forskningsmiljön vid högskolan utvecklas utanför den enskilda institutionens gränser. En stark forskningsmiljö är på lång sikt en förutsättning för profilerad forskning och profilerad forskning är en förut-

sättning för utveckling av en stark forskningsmiljö vid Högskolan i Borås. Ett påpekande i sammanhanget är också att de profilmråden som utmejslas och utmärker högskolan över tiden inte är desamma. Nya frågor väcks i samhällsdebatten, nya rön ändrar förutsättningarna och nya kompetenser knyts till högskolan, därav följer en naturlig omorientering av verksamheten och utveckling av nya profilmråden inom ramen för vetenskap för profession.

Forskningsproblem väljs utifrån den enskilde forskarens eller forskargruppens preferenser. Den enskildes nyfikenhet är utgångspunkten och forskningsarbetet ska medföra att nyfikenheten stillas. Ett motsatsförhållande kan råda mellan nyfikenhet och en vilja att försöka bidra till att verksamhetsmässiga och organisatoriska problem hanteras. I den vetenskapsteoretiska debatten inom management- och organisationsteorin ställs egenskaperna *curiosity* och *compassion* mot varandra. Argument för det ena eller det andra framförs och val görs. Poängen inom ramen för vetenskap för profession är att förena de båda utgångspunkterna. En medkänsla för organisationers och aktörers problem och en avsikt att bidra till förbättringar ska förenas med en nyfikenhet och en strävan att finna svar på varför saker och ting förhåller sig på ett visst sätt. Forskningsverksamheten stannar inte vid att beskriva problemet i en ny belysning utan sätt att hantera svårigheterna föreslås. Gåtor ska formuleras, belysas, förklaras och dessutom lösas.

Ett annat slags motsatsförhållande som hänger samman med den fria forskningens ideal och innebörd är mellan att alla ska få göra det de vill och behovet av profilering. En stark forskningsmiljö fordrar mångfald, ingen ska exkluderas och vetenskapsteorin har visat att många viktiga resultat är framsprungna ur projekt som utgår från den enskildes idé och övertygelse om att en frågeställning måste redas ut och förklaringar sökas och upptäckas. Utifrån enskildas initiativ kan en stark forskning växa fram som betyder en profilering. Motsatsförhållandet mellan profilering och den enskildes intressen ska således inte överdrivas, men det är viktigt att vara medveten om att den enskilde forskarens och det kollegiala professionella systemets preferenser i vissa situationer och vid vissa tidpunkter kan vara andra än vad som följer av ledningsorganisationens tolkning och tillämpning av den formulerade verksamhetsidén.

Kunskap – metod- och produktutveckling för hållbarhet och effektiv kommunikation

---

Beskrivningsmodell

Den bedrivna forskningen vid Högskolan i Borås kan beskrivas på många olika sätt. Kärnan i verksamheten är den enskilda studien eller projektet. Basen är forskningsprojektet. Inte sällan bedrivs projekt inom ramen för forskningsprogram och ett mer överskådligt sätt att beskriva forskningen är en redovisning på programnivå. Program kan sammanföras till forskningsområden. En särskild profilering inom ramen för ett forskningsområde kan utvecklas till och utgöra ett för högskolan prioriterat profilområde. Ett profilområde utmärks av särskilda egenskaper. Exempel på viktiga egenskaper är:

- En tydlig koppling till ett professionsområde.
- En tydlig praktisk relevans bekräftad av samverkan med aktörer inom näringsliv eller offentlig verksamhet.
- Flervetenskaplighet det vill säga olika vetenskapliga synsätt är företrädade inom forskningsområdet.
- En frekvent publicering av framkomna resultat i vetenskapliga tidskrifter och facktidskrifter eller i form av utställningar.

I en beskrivning av forskningsverksamheten är det viktigt att gruppera forskningen så att forskningsområden identifieras och som ett led i profileringen och förstärkningen av forskningen är det viktigt att profilområden identifieras och ges goda förutsättningar att utvecklas. Utveckling och etablering av profilområden är å ena sidan en i tiden utdragen process, å andra sidan är det viktigt att påpeka att antalet profilområden och vilka dessa är varierar över tid. Frågor besvaras, tillämpningar lanseras och implementeras och aktualiteten avtar. Detta är tänkbara och naturliga förklaringar till varför områden avvecklas och ersätts med nya.

Innehåll

En redovisning av samtliga enskilda projekt som bedrivs vid högskolan eller där medarbetare medverkar illustrerar omfattning och mångfald. En sådan redovisning är möjlig att upprätta men inget särskilt effektivt sätt att förmedla innehållet i högskolans forskningsverksamhet. Det handlar om flera hundra projekt. De allra flesta projekten kan hänföras till något program. Vid Högskolan i Borås bedrivs idag forskning inom 20 program.

En kontinuerlig utveckling sker inom programmen och nya program tillkommer som följd av nya satsningar, avknoppningar eller sammanslagningar. Redovisningen nedan ska ses i ljuset av att en kontinuerlig förändring sker. I skrivande stund är det dessa program, i morgon kan det vara annorlunda.

- Bibliotek och kulturpolitik
- Informationssökning och informationsanvändning
- Information Management
- Affärsdesign
- Informationsutbyte och Co-design,
- Energi och material för uthållig utveckling
- Kvalitetsdriven logistik
- Medicinteknik
- Matematik och teoretisk fysik
- Lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet
- Barns och ungdomars vardag i förskola och skola
- Barns och ungdomars lärande i förskola och skola
- Styrning och lärande i arbetsliv och utbildning
- Praktikbaserad designforskning – med inriktning mot textil
- Designteori
- Textilteknologi
- Textilt hantverk
- Textile management
- Existentiella vårdfrågor
- Kontextuella vårdfrågor

De 20 programmen är av varierande omfattning, har olika inriktning och baseras på skilda vetenskapsideal. De är alla viktiga delar av forskningsmiljön vid Högskolan i Borås.

En beskrivning av forskningsverksamheten vid Högskolan i Borås kan också göras i sex större områden. Beskrivningen är delvis ett resultat av en aggregering av programmen. Inom området *Energi och material* fokuseras särskilt på möjligheterna att förädla restprodukter och bioavfall till energi respektive nya material. Därtill undersöks möjligheterna att tillverka textila fibrer, plaster och kompositer från förnybara råvaror som erhålls ut biomassa. För detta ändamål används datorbaserad modellering och simulering av materialen som utvecklas. Miljöeffekterna vid förbränning av olika bränslen studeras även. Området *Informationssystem och bibliotekstjänster*

med fokus på *Information Sharing and Co-design* behandlar hur individer och organisationer samverkar och utbyter information för gemensam problemlösning och för produktutveckling. Inom området *Lärande och informationsökning – praxisnära forskning om lärandets innehåll och redskap* studeras lärande inom skola, högskola och yrkesliv. De dramatiskt förändrade förutsättningarna för lärande som informations och kommunikationstekniken innebär utgör ett särskilt fokus i studierna. Ett annat fokus utgörs av den samhällseliga omstruktureringens materiella och politiska betydelse för formell, ickeformell och informell utbildning. *Logistik och handel* fokuserar utvecklingen av informationsteknik som stöd för materialflödesrelaterad logistik. Inom området *Nya arbetsformer inom vård och omsorg med fokus på äldreomsorg och prehospital akutsjukvård (E-care)* sker en utveckling av system och verktyg för förbättring av vårdens kvalitet. *Textil och design* avslutningsvis handlar om konstruktion, design och användning av textila produkter. I sammanfattning kan följande karakteristik av forskningsverksamheten göras.

- *Energi och material* handlar om miljömässig hållbarhet genom att utveckla nya biobaserade material, samt utveckla nya metoder för konvertering av biomassa till bioetanol och förnybara material.
- *Informationssystem och bibliotekstjänster med fokus på Information Sharing and Co-design* handlar om utveckling av informationstjänster, tjänster och produkter i samverkan.
- *Lärande och informationsökning – praxisnära forskning om lärandets innehåll och redskap* handlar om villkor för olika gruppers lärande, kommunikation och kunskapsbildning medierade via digitala redskap och om metodutveckling i dessa sammanhang.
- *Logistik och handel* handlar om hållbarhet och utveckling av informationsteknik.
- *Nya arbetsformer inom vård och omsorg med fokus på äldreomsorg och prehospital akutsjukvård (E-care)* handlar om metodutveckling.
- *Textil och design* handlar om metod, teori, material- och teknikutveckling.

Återkommande nyckelbegrepp i ovanstående redovisning är hållbarhet, produkt- och metodutveckling samt kommunikation och lärande. Kommunikation handlar därvid om utveckling, spridning, användning av information. Utifrån ovanstående kan forskningen vid Högskolan i Borås beskrivas med sentensen *Kunskap – metod- och produktutveckling för håll-*

barhet och effektiv kommunikation. Detta är ett sätt att försöka sammanfatta en tämligen omfattande forskningsverksamhet. Sammanfattningen eller sentensen täcker självklart inte in allt.

Inom ramen för denna övergripande formulering och de områden inom vilka vi är verksamma profileras forskningen. Tre profiler vid Högskolan i Borås är *Smarta Textilier*, *Energi och material* och *Informationsutbyte och Co-design*. *Smarta textilier* är forskning om högteknologiska textilier vars utseende och/eller funktion förändras utifrån externa stimuli. *Energi och material* handlar om teknikutveckling för omvandling av restprodukter, biologiskt avfall samt biomassa till bioenergi och nya polymera material. *Informationsutbyte och Co-design* handlar om öka förståelsen för informations- och kommunikationsteknologi och dess tillämpningsområden i olika sammanhang. Nämnas ska i sammanhanget också att forskning om lärande och informationssökning genomförs inom ramen för forskningsprogrammet *The Linnaeus Centre for Learning, Interaction and Mediated Communication in Contemporary Society*, LinCS, som utgör en särskilt stark forskningsgrupp. De nämnda profilerna är exempel på fält där omfattande forskning bedrivs och där en stor utvecklingspotential finns.

Integrerad design – kritisk analys och kreativ design

Egenskaper i sammanfattning

Forskningsverksamheten kan också beskrivas utifrån förhållningssätt till vetenskaplig verksamhet och den metodik som används. Ett sätt att profilera forskningsverksamheten är att identifiera och beskriva en metod som följer av verksamhetsidén ”Vetenskap för profession”. Metoden eller förhållningssättet till vetenskaplig verksamhet är typisk för forskare vid Högskolan i Borås och utgör en utgångspunkt eftersom den naturligt följer av den fastställda verksamhetsidén *Vetenskap för profession*. Vi benämner metoden för Integrerad design. Alla projekt och studier bedrivs inte och ska inte bedrivas på detta sätt och alla forskare förväntas givetvis inte arbeta enligt metoden. Den enskilde forskaren väljer på traditionellt sätt metoder utifrån problemformuleringen. Emellertid är det en stor poäng att alla har uppfattningar om förhållningssättet och metoden. Det stärker forskningsmiljön vid högskolan.

Innebörden av Integrerad design karakteriserar forskningen vid högskolan och är gemensam för många forskargrupper inom högskolan. Integrerad design står för flera olika saker. Begreppet *integrerad* refererar till

samverkan mellan forskargrupper över traditionella gränser och till samverkan med det omgivande samhället. En profilering sker mot flervetenskaplighet och mot hantering av praktikens problem som alltid är flerdimensionella. Begreppet *design* refererar till att forskningsprojekt innefattar konstruktion av modeller och metoder av skilda slag som syftar till att praktikens problem ska kunna hanteras bättre. Den samlade benämningen Integrerad design refererar till en vetenskaplig metod som innebär att teori och praktik integreras. Teoribaserad kritisk analys av empirisk data ligger till grund för kreativ design. Kreativ design leder till praxisförändring som kritiskt analyseras av forskare. Förloppet kan också vara att forskningsarbetet startar i en kreativ design som sker i samverkan med praktiskt verksamma. I nästa fas analyseras designen utifrån teoretiska utgångspunkter. Integrerad design är således en övergripande metod applicerbar på olika projekt och tillämpbar för forskare inom skilda vetenskapsområden och med olika vetenskapsideal. Integrerad design ska vara en utmärkande egenskap, ett tydligt kännetecken, för forskningsverksamhet vid Högskolan i Borås och stödja profilering av verksamheten. I det följande avsnittet redovisas tre tolkningar av Integrerad design gjorda och sammanställda av forskare ifrån skilda vetenskapliga discipliner.

Teori och princip för praxisforskning – betraktelsesätt 1

Syftet med detta avsnitt är att presentera en första skiss till ett ramverk kring en forskningsprofil som skulle kunna samla ett antal medarbetare och resurser som tillsammans kan ge nödvändig slagkraft åt högskolans forskning med inriktning på professionell praxis. Denna profil benämns Integrerad design.

”Design” ska här ses i sin mest allmänna form som dual till begreppet ”analys”; att definiera, att gestalta. I detta sammanhang främst i betydelsen att definiera, att gestalta förändrad praxis. Att utveckla profilen Integrerad design för studier i/kring professionell praxis ska då förstås som att utveckla teorier och principer för en praxisforskning som fokuserar på resultat i form av metodik för:

- Utveckling och förändring av praxis,
- Analys av förslag till utveckling och förändring av praxis

Detta kan även uttryckas som att integrera ett moment av design i forskningen. Resultatet blir att mycket nära integrera analys och design. Vi ser detta i ett interaktivt perspektiv där analys leder till designförslag,

designförslag analyseras, analyser av designförslag leder till design av pilotförsök, pilotförsök analyseras, analyser av pilotförsök leder till design av skarpa implementationer och kommersialisering och därefter analyser av existerande implementationer med ett intressentperspektiv som leder till nya designförslag och så vidare. Hur och varför en implementering sker är också ett inslag i analysen.

Detta uttrycks då på olika sätt inom olika områden på högskolan. Till exempel.

- Hur relaterar vi kvalitativ analys av livskvalitet inom vårdvetenskap till utvecklingen av vårdprofessionen?
- Hur relaterar vi empirisk analys av informationshantering och informationsökning till utveckling av nya verktyg, och ny metodik, för informationshantering och informationsökning?
- Hur relaterar vi empirisk organisationsanalys till organisationsutveckling och metodik för implementering av IT-stöd i arbetslivet?
- Hur relaterar vi pedagogisk forskning till utveckling av barns lärande?
- Hur relaterar vi teknikutveckling till analys av teknikanvändning?
- Hur relaterar vi design av konsumentprodukter, till exempel mode och inredning till analys av bruk och konsumentbeteende?

Även om analys- och designmetodik är specifik för varje enskilt område i viss mening, så finns det också en grundläggande kärna som vi tror att vi kan vinna mycket på att studera mer övergripande. Som ansats och forskningsperspektiv ger denna kärna också en gemensam referensram för forskningen; ett växelspel mellan specifika och generella perspektiv som öppnar vägar för kommunikation och samarbete mellan olika områden.

I en analys letar vi efter propositionell kunskap; påståenden som är sanna eller falska. Design å andra sidan resulterar i förslag till förändrad praxis. Förslag är aldrig sanna eller falska, men kan naturligtvis vara mer eller mindre bra.

Integrerad design handlar om praxisforskning där vi försöker ställa oss någonstans mitt emellan analys och design med blicken riktad åt båda hållen samtidigt. Här finns en mängd intressanta, och viktiga, kunskaps-teoretiska och vetenskapsteoretiska problem att grubbla över. Här finns också mängder av intressanta, och svåra, metodproblem som handlar om att områdesspecifikt systematisera de sätt på vilket vi går från analys till syntes och tillbaka igen. Exempelvis kan vi anta att all analys kräver design

av analysinstrument. Samspelet mellan dessa analysinstrument och framarbetade designförslag är en sådan viktig fråga.

Integrerad design som perspektiv på praxisforskning kan ge högskolan en mycket specifik profil där alla områden, institutioner och forskare bör kunna känna sig hemma. Det hela måste naturligtvis preciseras och förankras i redan etablerad praxisforskning. Mer väsentligt är att vi med denna ansats kan påvisa resultat och exempel som vi kan hävda är av samhällsnytta. För utveckling av metoden är vi även angelägna om förslag på sådan forskning som redan i någon utsträckning tillämpar en Integrerad designansats.

Metod för institutionell förändring – betraktelsesätt 2

För att kunna genomföra förändring inom en organisation fordras kunskaper om de spelregler, överenskommelser, sedvänjor och värderingar som finns. En benämning på dessa företeelser är informella institutioner. Förekomsten av informella institutioner betyder att den praxis som finns inom en organisation har institutionaliserats och förhållnings- och arbetssätt har blivit för givet tagna. De informella institutionerna bildar tillsammans med formella institutioner ett institutionellt arrangemang. De formella institutionerna är fastställda styrprinciper, anvisningar och beslutsordningar och en viktig kvalitet för ett institutionellt arrangemang är att det finns en kongruens mellan de informella och de formella institutionerna. En annan viktig kvalitet är naturligtvis att institutionerna medverkar till en gynnsam utveckling.

Över tid sker förändringar av det institutionella arrangemanget genom nya beslut eller genom att informella institutioner successivt omvandlas. Relationen mellan det informella och det formella förändras. Något som varit bra för organisationen och verksamheten kan därvid bli en belastning för organisationen och för den verksamhet som bedrivs. En benämning på den process som fortlöper är ceremonialisering. Spelregler som gynnat handling kan bli symboler som förhindrar förändring. Detta fenomen kan drabba alla typer av organisationer och förklara konstaterad ineffektivitet inom alla slags samhällsorganisationer. Genom att fokusera på de informella institutionerna och hur dessa förhåller sig till de formella kan förklaringar till utvecklingsförlopp och tillstånd spåras, gåtor kan lösas.

Ansatsen Integrerad design innebär i sammanhanget att forskaren utifrån möten med verksamma i organisationen utvecklar en kunskap om organisationens förutsättningar, utveckling och situation. Kunskapsutvecklingen innebär att det institutionella arrangemangets innebörd, orsaker

och effekter kan tydliggöras. Forskarnas beskrivning ligger till grund för tolkningar och gemensamma diskussioner med ledning och medarbetare om arrangemangets orsaker och effekter. I arbetsprocessen identifieras de ogynnsamma institutionerna och en strategi för avveckling, eller med en annan benämning avceremonialisering, av informella institutioner formuleras.

En design av nya formella institutioner som innebär att den rådande ordningen ifrågasätts sker. I utvecklingsprocessen där formella institutioner eller metoder för att förändra eller avveckla ogynnsamma institutioner tar form medverkar forskaren, dels för att följa processen, dels för att bidra med konstruktiva förslag. En växelverkan sker mellan kritisk analys av rådande tillstånd och kreativ design av nya lösningar i det utvecklingsarbete som syftar till att bryta befästningar och åstadkomma förändring.

Inom många organisatoriska fält där medarbetare vid högskolan bedriver forskning möter avancerad ny teknologi etablerade föreställningar om verksamhetens syfte och inriktning. En kartläggning av institutionella arrangemang och studier av hur förändring av verksamheten kommer till stånd kan ske med tillämpning av metoden Integrerad design.

En fråga om att nå ut – betraktelsesätt 3

Det följande är ett exempel på en studie med Integrerad design som utgångspunkt. Här studeras en modell för tillämpning av kvalitativt inriktade forskningsresultat inom professionell verksamhet. Därtill identifieras hinder och möjligheter för att ”nå ut” med forskning så att implementeringsforskningen kan utvecklas vidare.

Med idén om Integrerad design följer inga krav på att en forskargrupp ska anpassa sig till något annat paradigm än sitt eget. Det tvärinstitutionella, alternativt tvärvetenskapliga, momentet kommer först i en överbryggande fas, där resultaten av implementeringsforskning inom olika discipliner jämförs forskargrupper och institutioner emellan. Här kan det till exempel bli aktuellt med olika former av metaanalyser.

Eftersom högskolans institutioner vilar i skilda forskningstraditioner behöver de övergripande analyserna gå vägen från konkretion till abstraktion och tillbaka igen. På det här sättet lyfts professionsprofilen in i forskningsdesignen. I lyckosamma fall kan både abstraktionen, det vill säga det gemensamma och övergripande och konkretionen, det vill säga jämförelser mellan professionsanknytningar inom olika områden innebära att man upptäcker hinder och möjligheter som inte är fullt synliga inom ett en-

skilt ämne. Med sådan kunskap i bagaget kan implementeringsforskningen utvecklas ytterligare och överbrygga avståndet mellan högskolan och näringsliv, kulturliv och offentlig verksamhet.

Institutionernas utbildningar berör också Integrerad design. En del tillämpningsfrågor berör till exempel frågan om hur man förmedlar ett komplicerat resultat på olika utbildningsnivåer, och hur man stärker bandet mellan forskning, grundutbildning och profession.

Designen av ett forskningsprojekt kan illustrera metodiken. Utgångspunkten för forskningsprojektet är att många kvalitativa studier är mera beskrivande än förklarande, och att tillämpningar i konkret professionellt arbete sällan är självklara. Detta trots att forskningsfrågorna ofta är utvecklade ur den professionella verksamheten.

För att resultaten från beskrivande och tolkande studier ska omsättas i professionellt arbete är det nödvändigt att bygga en bro mellan högskolan och den berörda verksamheten. Något som exempelvis pockar på lösning är hur man praktiskt tillämpar slutsatser som handlar om existentiella villkor, bemötande och förhållningssätt. I det här projektet handlar det om att konkretisera och implementera resultat från sådana studier i ett reflekterande team. Interventionen består av följande moment:

- Utbildning av ledare för reflekterande team
- Implementering av reflekterande team på arbetsplatsen

Ledaren för det reflekterande teamet kommer från professionen och utbildas vid den aktuella institutionen, alternativt inom ramen för en institutionsövergripande kurs. Ledarna bildar reflektionsteam på sin arbetsplats, till exempel i egna arbetsgruppen, och teamen reflekterar kring studier med relevans för det egna arbetet. Reflektionen bör leda fram till konkreta handlingar/åtgärder. Kunskap gällande tillämpning av forskningsresultat utvecklas således inom professionen med stöd av högskolan.

Projektet förutsätter att verksamhetsföreträdarna är engagerade och avsätter tid för utbildning av reflektionsgruppsledare och reflektionsgrupper. Utbildning och handledning sker på högskolan. Denna bro mellan teori och praktik kan studeras i varierande sammanhang. Följande frågeställningar kan till exempel bli aktuella:

- Hur kan kunskap om lärande, existentiella frågor och mänskliga behov tillämpas i professionellt arbete?
- Hur utvecklas reflektionsmomentet i teamet?

- Hur påverkas det professionella arbetet av det som teamet kommer fram till?
- Vad utmärker de studier/forskningsresultat/slutsatser som är fruktbara för professionell verksamhet?
- Vilka hinder kan identifieras för reflekterande team inom olika professionella sammanhang?
- Har införandet av ett reflekterande team några mätbara återverkningar i verksamheten, till exempel i form av arbetstillfredsställelse, förändringar i personalomsättning och sjukfrånvaro?
- Rapporterar den professionella verksamhetens avnämare (klienter, patienter, elever, kunder) till en verksamhet med reflekterande team en högre grad av nöjdhet än verksamheter utan reflekterande team?

Projektet förutsätter alltså att företrädare för verksamheten är motiverade och har möjligheter att prioritera projektet. Detta kan vara ett bekymmer i samverkan med verksamhetsföreträdare och en källa till oro för vetenskapens legitimitet.

Forskningsideologi och forskningsstrategi – avslutning och fortsättning

---

En pågående process som innebär att forskningsverksamheten över tiden förstärks sker vid Högskolan i Borås. Det hänger alltid på den enskilda forskarens kreativitet och skicklighet att forskningen håller en hög kvalitet. Förutsättningar och villkor för den enskilde eller för forskargruppen är samtidigt viktiga för att god forskning ska kunna bedrivas. Profileringen av forskningsverksamheten och tillämpningen av metoden Integrerad design handlar om att skapa sådana förutsättningar samtidigt som helheten lyfts fram till gagn för verksamhetsutvecklingen vid högskolan. Metoden Integrerad design kan på ett naturligt sätt skapa överbyggningar mellan akademi och praktik såväl som mellan traditionella akademiska discipliner.

Strävan mot utveckling och etablering av flervetenskapliga och professionsorienterade profilområden är en utgångspunkt för formulering av en forskningsstrategi. En annan utgångspunkt för en forskningsstrategi är det beskrivna förhållningssättet och metoden Integrerad design. Till dessa båda förutsättningar ska läggas att en lämplig organisationsform för delar av forskningsverksamheten bör vara forskarskolor där verksamheten bedrivs i samarbete med andra lärosäten och med kopplingar till olika praktiker.

De tre hörnstenarna, profil, metod och organisation, kan också vara utgångspunkt för en omedelbar aktivitet, ett modigt experiment. Ett profilområde väljs med en tydlig flervetenskaplig inriktning. Samverkan med aktörer inom näringsliv, kulturliv och offentlig verksamhet och med kollegor inom andra lärosäten utvecklas och etableras. En forskarskola upprättas med ett uttalat syfte att i nära samverkan med olika samhällsorganisationer belysa och förklara problem och presentera möjliga metoder och modeller som stödjer en gynnsam verksamhetsutveckling.

VETENSKAP FÖR PROFESSION är Högskolan i Borås devis. Formuleringen är en markering av betydelsen av närhet mellan akademien och praktiken. Devisen är ett sätt att uttrycka det speciella med Högskolan i Borås grundat i övertygelsen om vikten av att forskning och utbildning bedrivs i samspel med näringsliv, kulturliv och offentlig verksamhet. Högskolan i Borås är ett professionslärosäte; samhällsnytta och relevans ur ett praktikerperspektiv är ledstjärnor för utbildning och forskning.

I denna anda har ett antal professorer från våra sex institutioner enats om att föra fram idéer om ett vetenskapligt förhållningssätt kan tjäna som stöd i utveckling av såväl utbildning som forskningsansökningar och projekt. Naturligtvis är detta ett förslag med många brister men som förhoppningsvis också har förtjänster. Vi tror att det kan vara av värde att ha ett samlande namn för det förhållningssätt som vi vill vidareutveckla och arbetsnamnet är Integrerad design.

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

BESÖKSADRESS: ALLÉGATAN 1 POSTADRESS: HÖGSKOLAN I BORÅS, 501 90 BORÅS

TELEFON 033-435 40 00 WEBB: WWW.HB.SE